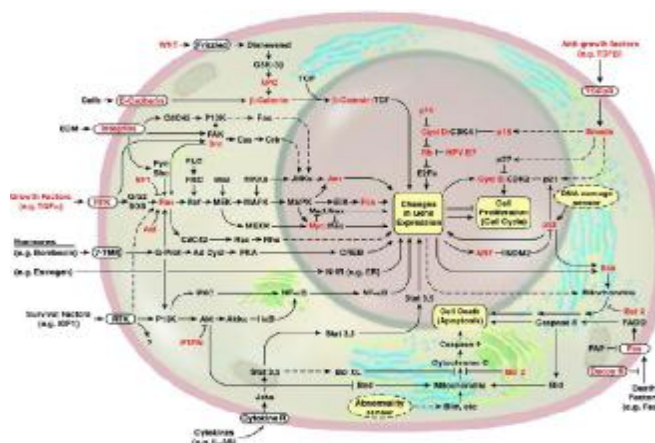

Automatické řízení: skrytá technologie

Brzy bude téměř všechno inteligentní

Miloš Schlegel
ZČU v Plzni, FAV, Katedra kybernetiky
Říjen, 2007

Signálové obvody savčí buňky

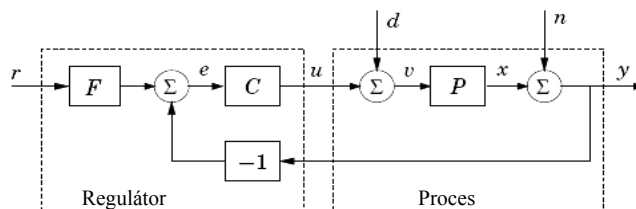

Obsah

- Úvodní mini-kurz automatického řízení
- Historická exkurze
- FAV / KKY a Rexcontrols: pro praxi
- Mechatronická laboratoř
- Video z naší laboratoře
- Závěr

Úvodní mini-kurz automatického řízení

Zpětnovazební řízení

Součásti regulační smyčky:

P řízený systém (proces)

C zpětnovazební regulátor

F dopředný filtr

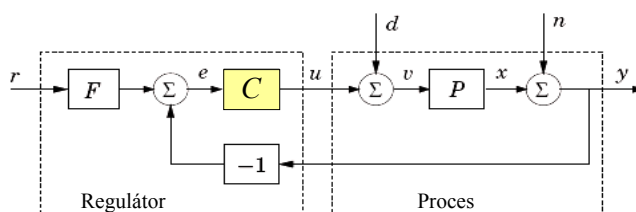
r požadovaná (referenční) veličina

e regulační odchylka

d porucha na vstupu procesu

n porucha na výstupu procesu (šum měření)

Návrh regulátoru

Základní požadavky na funkci regulační smyčky:

Zajistit aby regulovaná veličina y sledovala požadovanou hodnotu r

Zajistit necitlivost chování smyčky ke změnám procesu P

Potlačit vliv poruchy d na regulovanou veličinu y

Potlačit vliv šumu n na akční veličinu u

Stabilita, Robustnost, Kvalita řízení

Prakticky neřiditelný systém

Obtížně říditelný systém

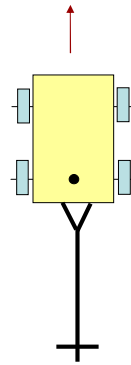

Další obtížně říditelné soustavy

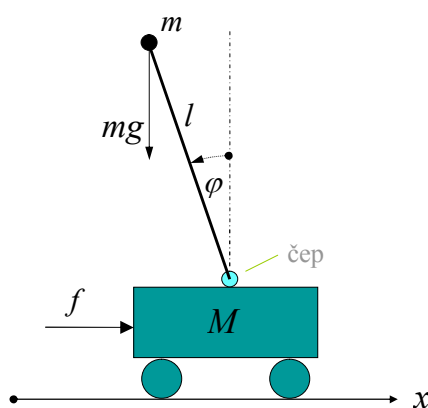
Start raketoplánu

Tlačení vozíku

Inverzní kyvadlo na vozíku

- m hmota kyvadla
- l délka kyvadla
- g gravitační zrychlení
- M hmota vozíku
- f urychlovací síla
- φ úhel kyvadla
- x poloha vozíku
- J moment setrvačnosti kyvadla

Dynamický systém

Autonomní systém

$$\dot{x} = f(x), \quad x(0) = x_0 \quad (*)$$

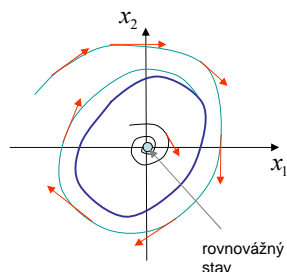
$$x \in \mathbb{R}^n, f: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$$

x je stav systému

$\dot{x}$ je rychlost pohybu stavu ve stavovém prostoru

$f: \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ je vektorové pole definující $\dot{x}$

množina rovnovážných stavů $\hat{=} \{x: f(x) = 0\}$

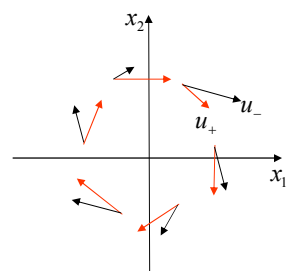

Systém s řízením

$$\dot{x} = f(x, u), \quad x(0) = x_0 \quad (**)$$

$$x \in \mathbb{R}^n, u \in \mathbb{R}^m, f: \mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}^n$$

řízení u řídí vektorové pole $f(x, u)$

Lineární systém

$$\dot{x} = Ax + Bu, \quad x(0) = x_0 \quad (***)$$

$$x \in \mathbb{R}^n, u \in \mathbb{R}^m, A \in \mathbb{R}^{n \times n}, B \in \mathbb{R}^{n \times m}$$

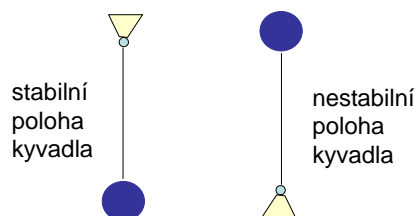
Stabilita

Stavový model lineárního systému

$$\dot{x} = Ax + Bu, \quad x(0) = x_0 \quad (***)$$

$$x \in \mathbb{R}^n, u \in \mathbb{R}^m, A \in \mathbb{R}^{n \times n}, B \in \mathbb{R}^{n \times m}$$

Systém (***) je stabilní, jestliže všechna vlatní čísla matice A mají zápornou reálnou část.

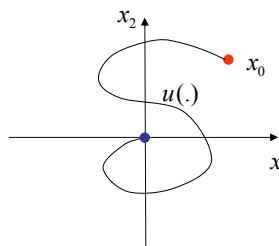
Řiditelnost

$$\dot{x} = Ax + Bu, \quad (*)$$

$$x \in \mathbb{R}^n, u \in \mathbb{R}^m, A \in \mathbb{R}^{n \times n}, B \in \mathbb{R}^{n \times m}$$

x je stav systému, u je řízení

Systém (*) je říditelný, jestliže je libovolný počáteční stav x_0 převoditelný řízením u na konečném intervalu do počátku stavového prostoru $\mathbb{R}^n$.

Systém (*) je říditelný právě tehdy, jestliže

$$\text{rank} \begin{bmatrix} B & AB & \dots & A^{n-1}B \end{bmatrix} = n.$$

Stavová zpětná vazba

$$\dot{x} = Ax + Bu, \quad (*)$$

$$x \in \mathbb{R}^n, u \in \mathbb{R}^m, A \in \mathbb{R}^{n \times n}, B \in \mathbb{R}^{n \times m}$$

Zpětnou vazbu

$$u = Fx, \quad F \in \mathbb{R}^{m \times n}$$

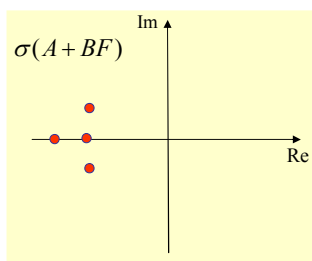
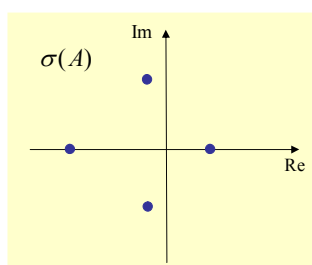
nazýváme **lineární stavovou** zpětnou vazbou.

Uzavřený systém je potom popsán rovnicí

$$\dot{x} = (A + BF)x$$

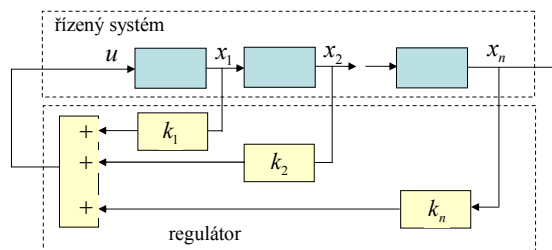
Jestliže je systém (*) říditelný, potom mu lze přiřadit stavovou zpětnou vazbu libovolná vlastní čísla. Tedy pro libovolnou symetrickou množinu¹ $\Lambda = \{\lambda_1, \dots, \lambda_n\}$ existuje stavová zpětná vazba F takova, že Λ tvoří množinu vlastních čísel matice $A + BF$ (neboli $\sigma(A + BF) = \Lambda$).

¹ Λ je symetrická jestliže $\lambda \in \Lambda \Rightarrow \bar{\lambda} \in \Lambda$

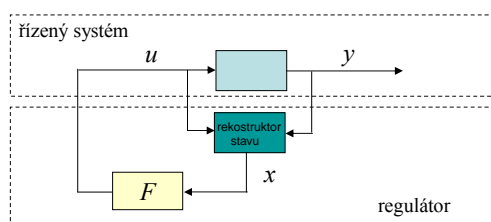

Realizace stavového regulátoru

Stav řízeného systému je měřitelný.

Stav řízeného systému je neměřitelný.

Příklad: regulace rychlosti automobilu

$$F_m - F_o = ma$$

$$ku - bv = m\dot{v}$$

$$m\dot{v} + bv = ku$$

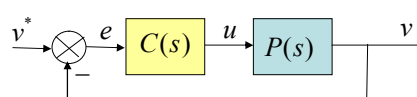
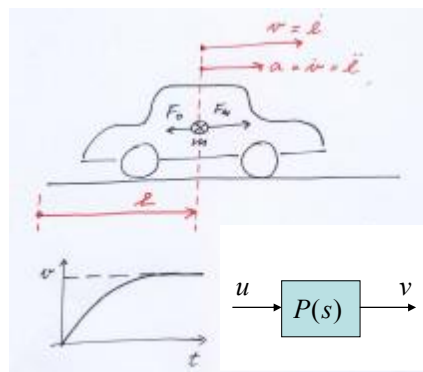
$$msV(s) + bV(s) = kU(s)$$

$$(ms + b)V(s) = kU(s)$$

Přenos mezi řízením u a rychlostí v :

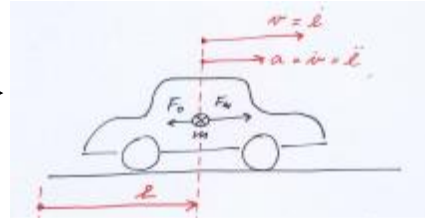
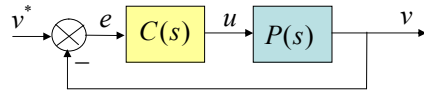
$$P(s) = \frac{V(s)}{U(s)} = \frac{k}{ms + b}$$

Návrh regulátoru rychlosti spočívá v nalezení vhodného přenosu regulátoru $C(s)$, který zajistí $v^*(t) = v(t), \forall t$.

PI regulátor

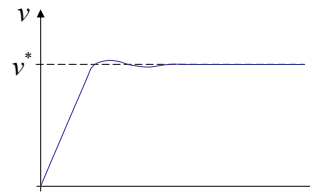

Zákon řízení PI regulátoru

$$u(t) = K_p e(t) + K_I \int_0^t e(\tau) d\tau$$

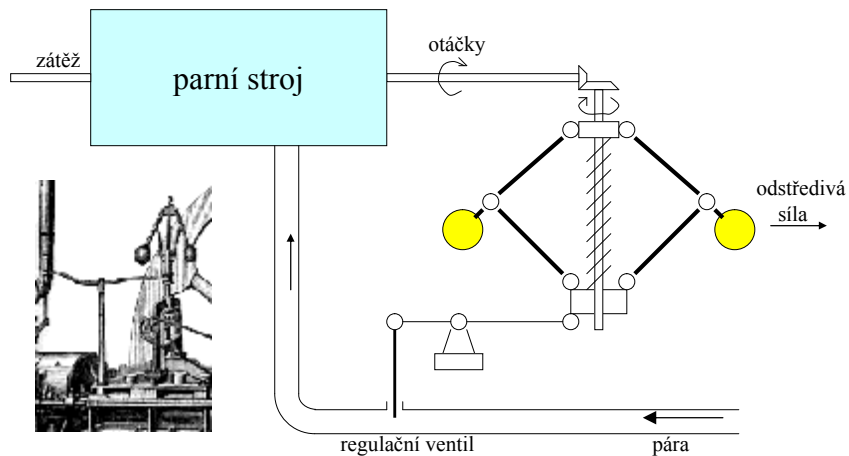
K_p a K_I jsou návrhové parametry regulátoru.

PI regulátor reguluje na nulovou odchylku v ustáleném stavu při konstantní poruše a požadované hodnotě.

Historická exkurze

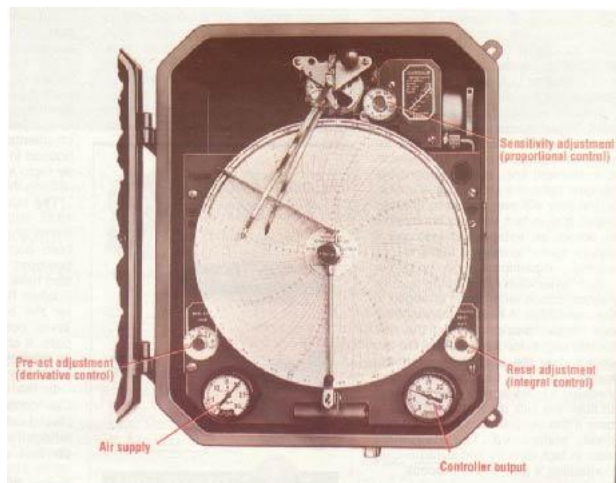
Wattův odstředivý regulátor (1781)

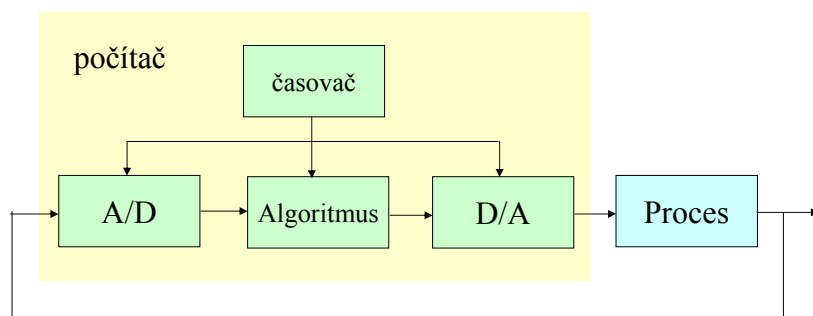
Wattův odstředivý regulátor

- Nejstarší odstředivé regulátory pracovaly uspokojivě.
- Vážné problémy nastaly kolem roku 1868: 75 000 regulátorů v Anglii kmitalo!
- Královský astronom Airy (1840, 1851)
- První teoretická práce o zpětné vazbě Maxwell (článek „On governors“, 1868)
- Vyšněgradského analýza (1876)

První průmyslový PID regulátor Taylor Instruments (1940)

Řízení počítačem 1955*

pionýrské období 1955, přímé číslicové řízení 1962, minipočítače 1967, mikropočítače 1972, programovatelné automaty, signálové procesory 1980, víceprocesorové prostředky 1990

Současný průmyslový regulátor

Příklad ze současnosti

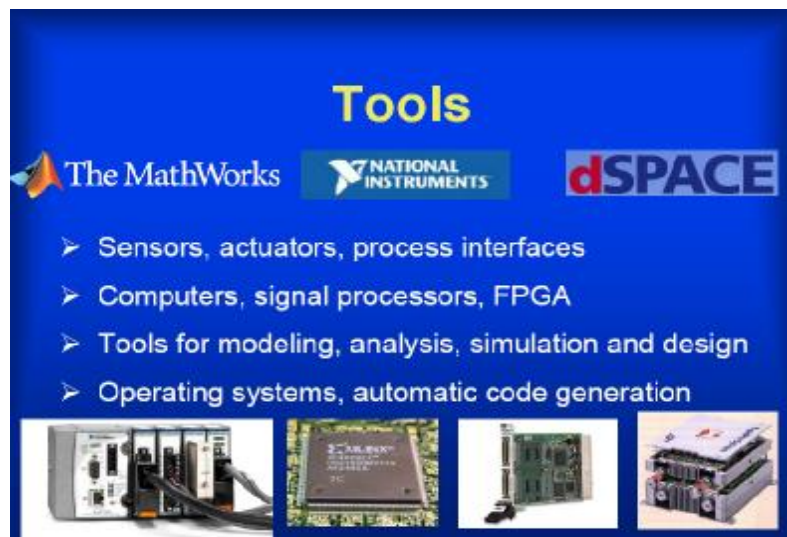
Osobní vozítko

Nakloň se dopředu a pojedeš dopředu.
Nakloň se více a pojedeš rychleji.
Narovnej se a zastavíš.
Nakloň se dozadu a pojedeš dozadu.
Otoč zápěstím na příslušnou stranu a zatočíš.

Vložené systémy

- Odhaduje se, že v roce 2010 bude kolem 90% veškerého programového kódu implementováno do vložených systémů. Kolem roku 2020 bude téměř všechno inteligentní.
- Dramaticky vzroste složitost. Např. vložené systémy do automobilu budou obsahovat: tisíce funkcí, 10M řádek kódu, 5 různých sběrnic, 80 mikrokontrolérů.
- Jak takové systémy spolehlivě navrhovat, oživovat a aktualizovat?

Tools

The MathWorks NATIONAL INSTRUMENTS dSPACE

- Sensors, actuators, process interfaces
- Computers, signal processors, FPGA
- Tools for modeling, analysis, simulation and design
- Operating systems, automatic code generation

The slide features four small images at the bottom: a rack of electronic modules, a close-up of a circuit board with a large chip, a single circuit board, and a multi-bay hardware device.

Rapid Prototyping

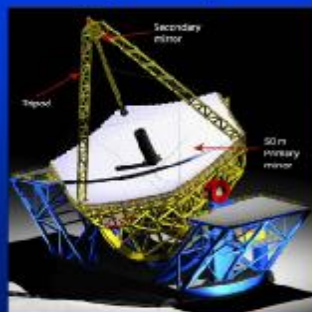

Driven: "We prototyped a full-authority engine control system ... in just 3 man-months. In past projects, it took us at least 2 man-years and over \$500,000 to develop similar ECU systems."

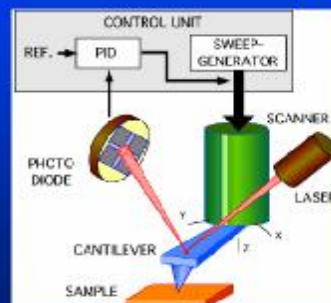

Instruments Giga to Nano

Adaptive Optics

Atomic Force Microscope

DLR Robots and Hands

LWR III: 7 joints weight/load ~ 1

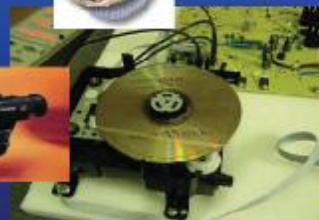
150 W, 3 cables

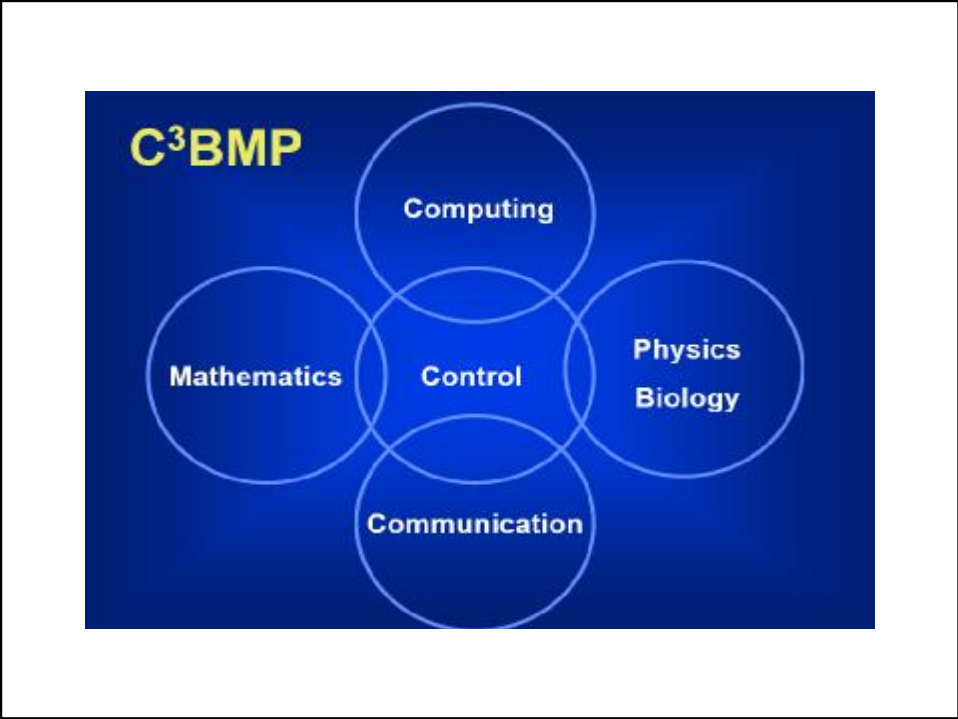
Hand II: 13 joints 3 kg finger force

Gerd Hirzinger DLR

Consumer Electronics

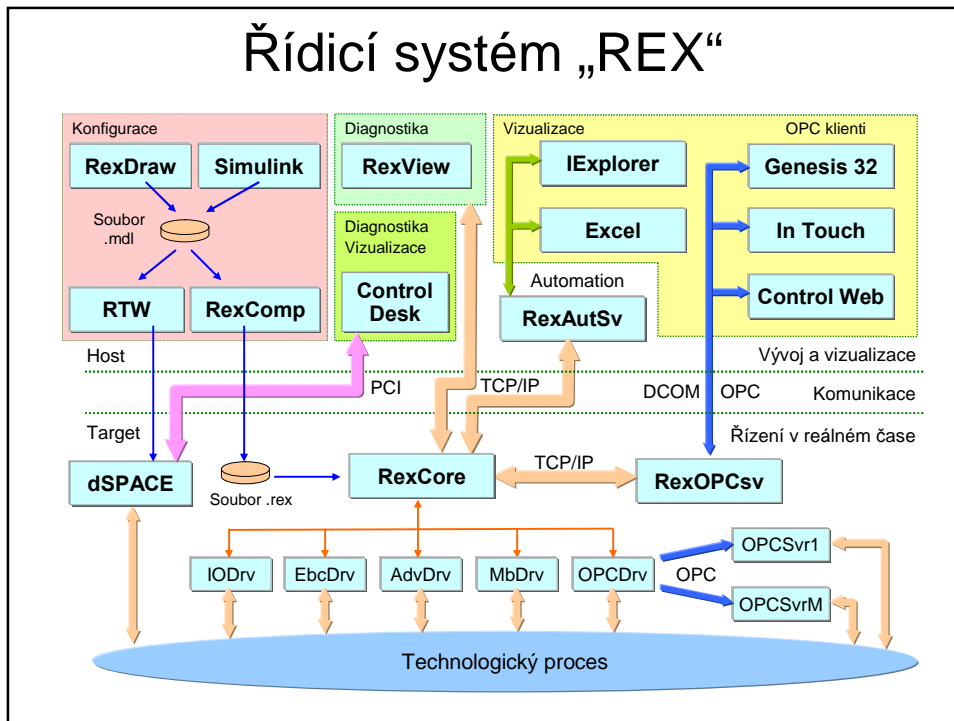

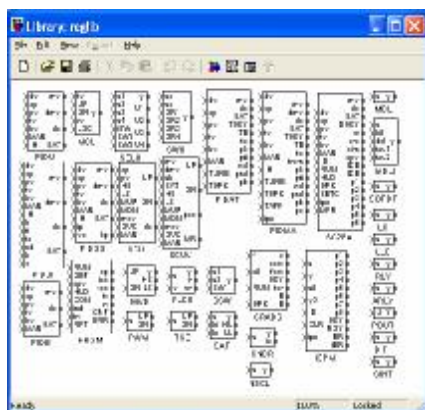
KKY a Rexcontrols: pro praxi

Řídicí systém „REX“

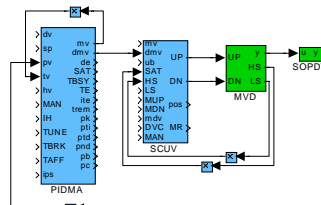

Knihovna pokročilých algoritmů pro vložené řízení

Inteligentní regulátory:

- PID s automatickým nalaďením
- Regulátor pro aktivní tlumení vibrací s automatickým nalaďením
- Prediktivní regulátor
- Regulátor teploty s klouzavým režimem a automatickým nalaďením

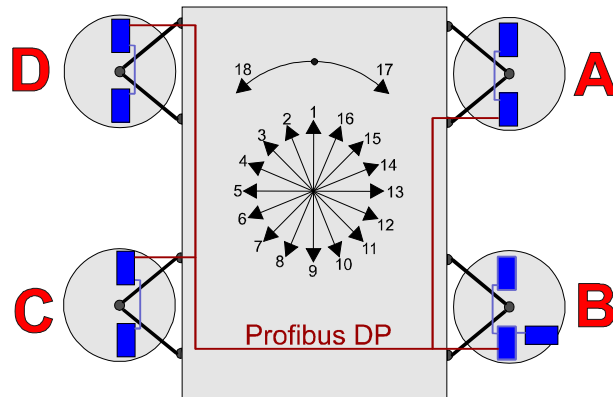
Poháněcí stanice pasové dopravy na krácejícím pontonu

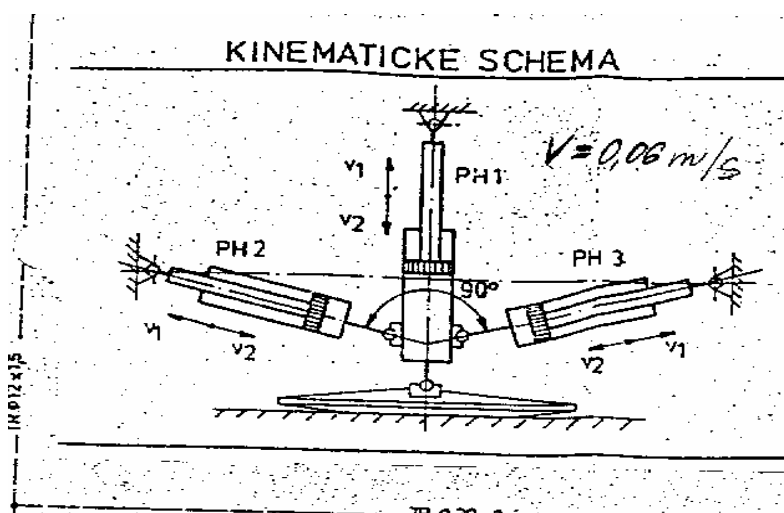
Krácející ponton

Kráčející ponton – pohled shora

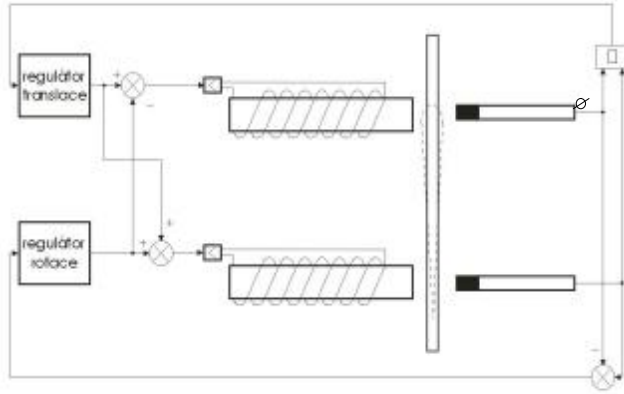
Hydraulický systém „tlapy“ se třemi stupni volnosti

Aktivní tlumení vibrací

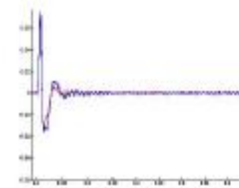
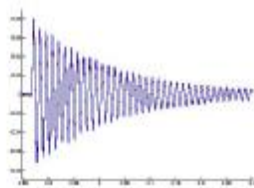

Princip aktivního tlumení lopatky

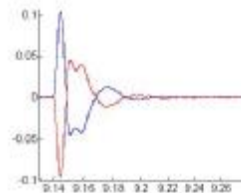
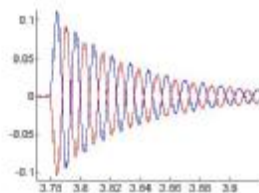

Výsledky regulace

Řízení stavovou zpětnou vazbou navrženou technikou přiřazení pólů

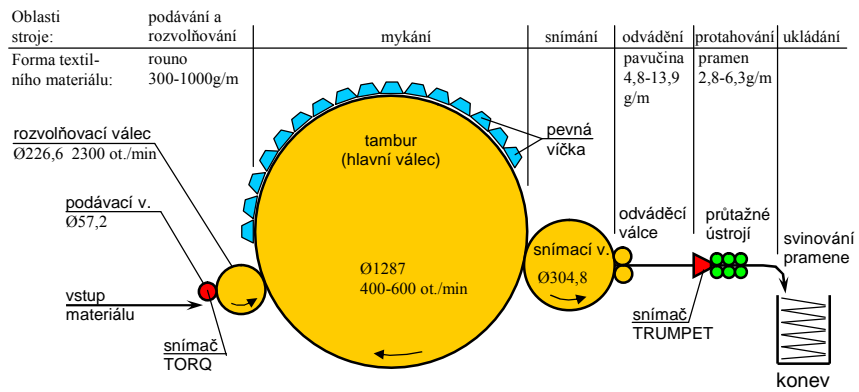

Posuv bez regulace a s regulací

Natočení bez regulace a s regulací

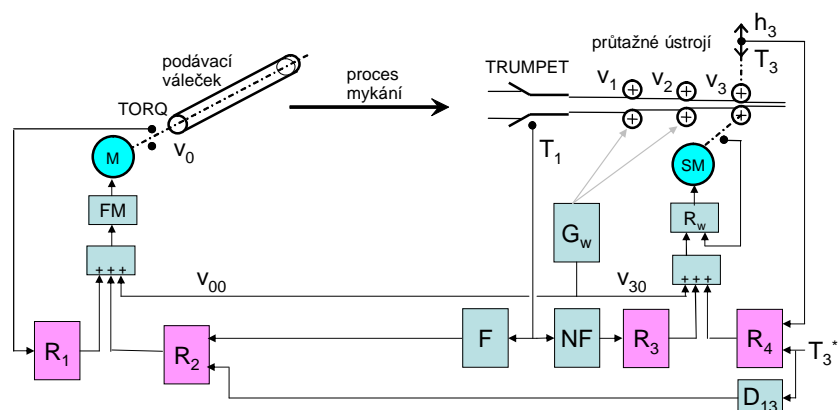
Mykací stroj

Průtažné zařízení mykacího stroje

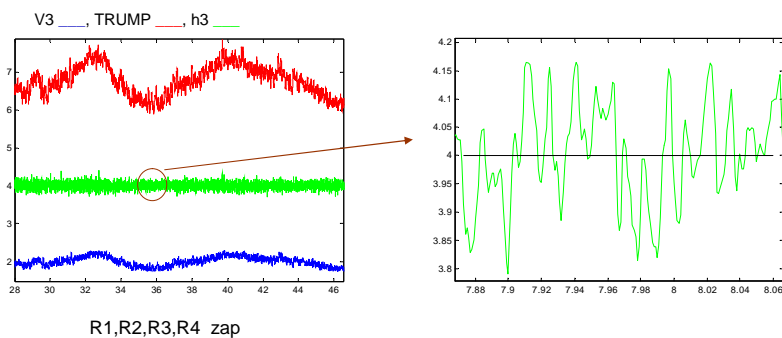

Princip regulace

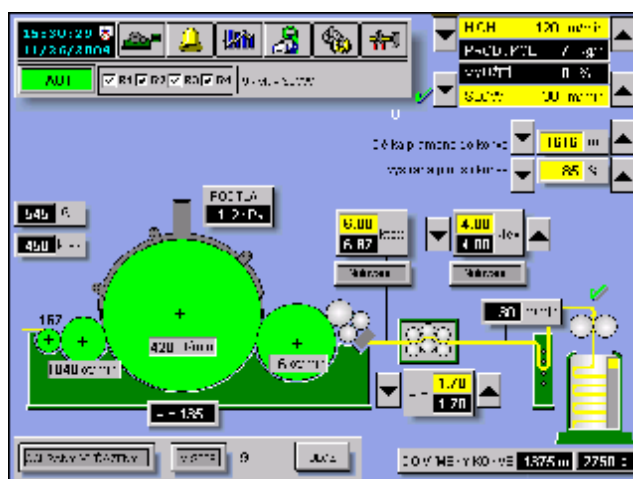

- R_1 dopředná vazba od momentu na podávacím válečku (TORQ)
- R_2 zpětnovazební regulace od jemnosti pramene před průtahem (TRUMPET)
- R_3 dopředná vazba od jemnosti pramene před průtahem (TRUMPET)
- R_4 zpětnovazební regulace od výstupní jemnosti pramene (h_3)

Experimentální vyhodnocení

Operátorský interface

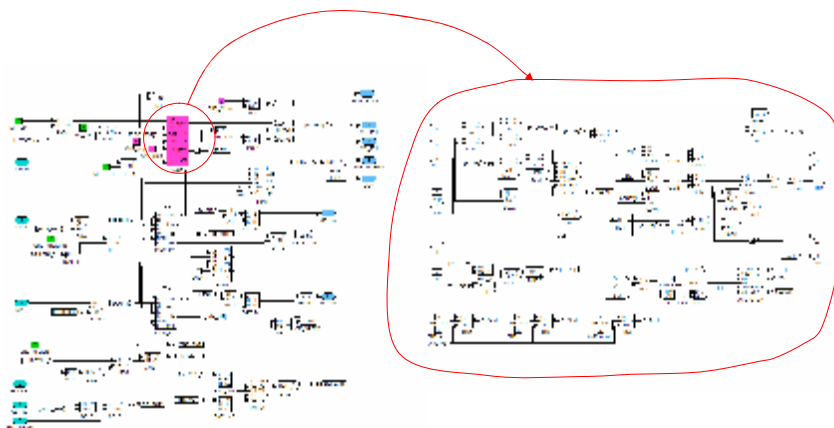
Tryskový stav nové generace

Zkušební provoz

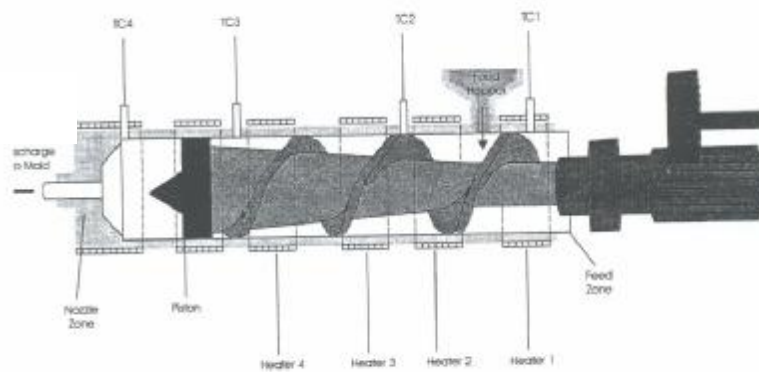
Řízení motorů

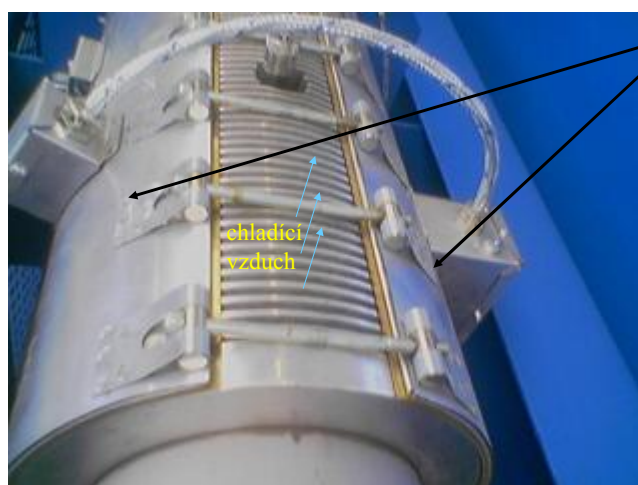
Regulace teploty v zónách plastikářského lisu

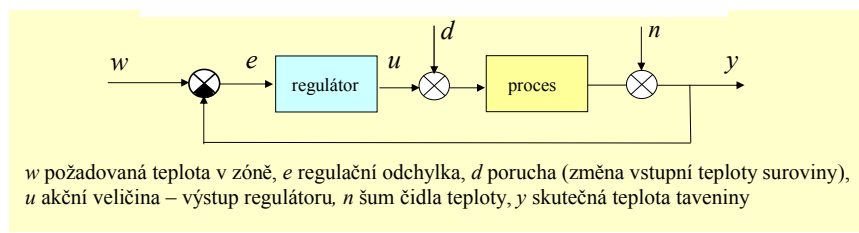
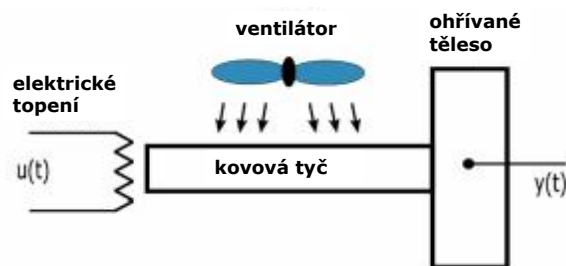
Princip funkce plastikářského lisu

Zóna s elektrickým topením a vzduchovým chlazením

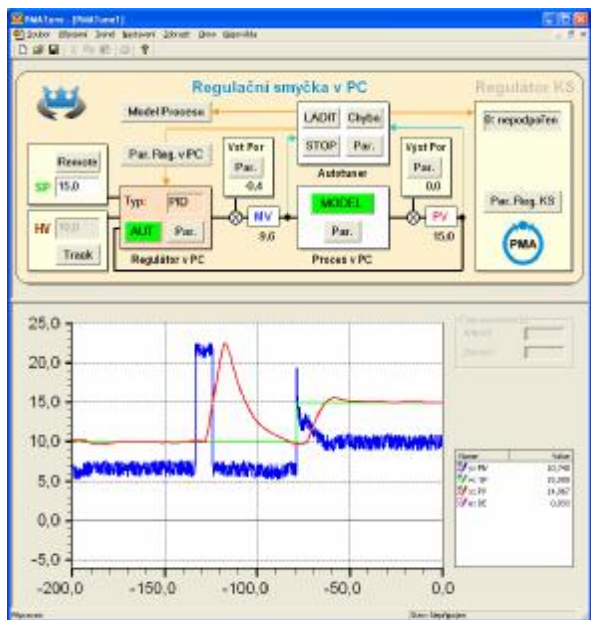

Zjednodušený fyzikální model pro jednu zónu

PC program
pro ladění PID
regulátorů

PMA Tune

Průmyslový regulátor s PID autotunerem vyvinutým na FAV

www.pidlab.com

Applet PIDLab

Tvarování Nyquistovy křivky

jedním "tvarovacím bodem" :

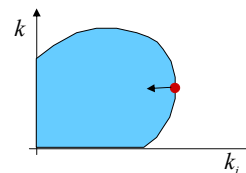
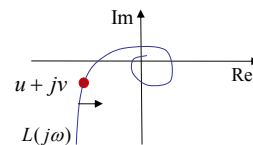
$$P(j\omega) = a(\omega) + jb(\omega)$$

$$C_{PI}(j\omega) = k - j \frac{k_i}{\omega}$$

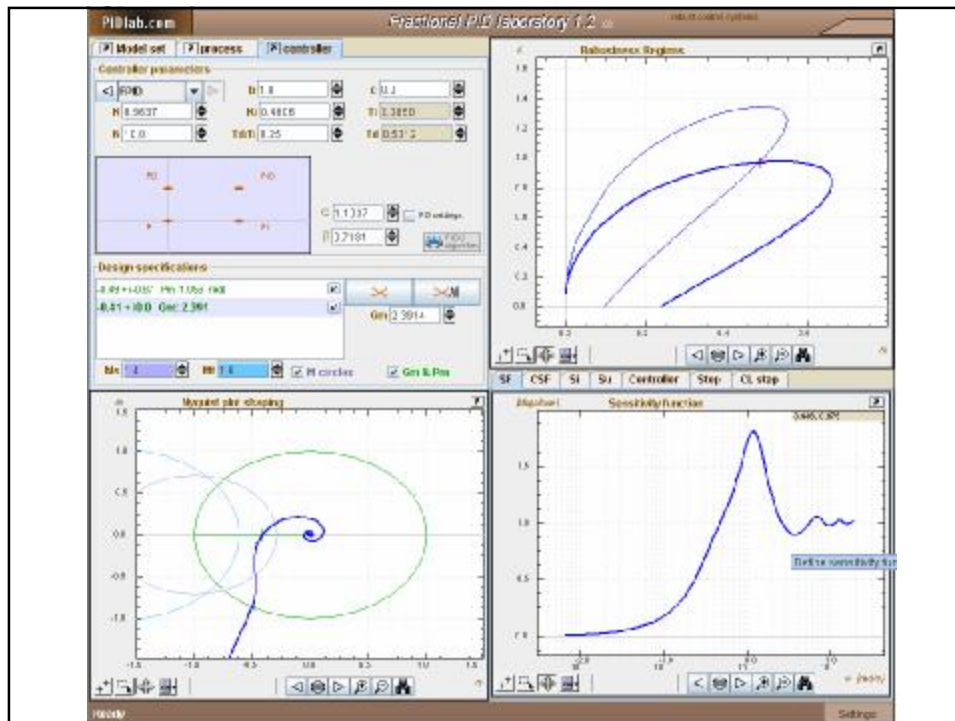
$$L(j\omega) = \left(k - j \frac{k_i}{\omega} \right) (a(\omega) + jb(\omega)) = u + jv$$

$$k = \frac{a(\omega)u + b(\omega)v}{a^2(\omega) + b^2(\omega)}$$

$$k_i = \frac{[a(\omega)v - b(\omega)u] \omega}{a^2(\omega) + b^2(\omega)}$$

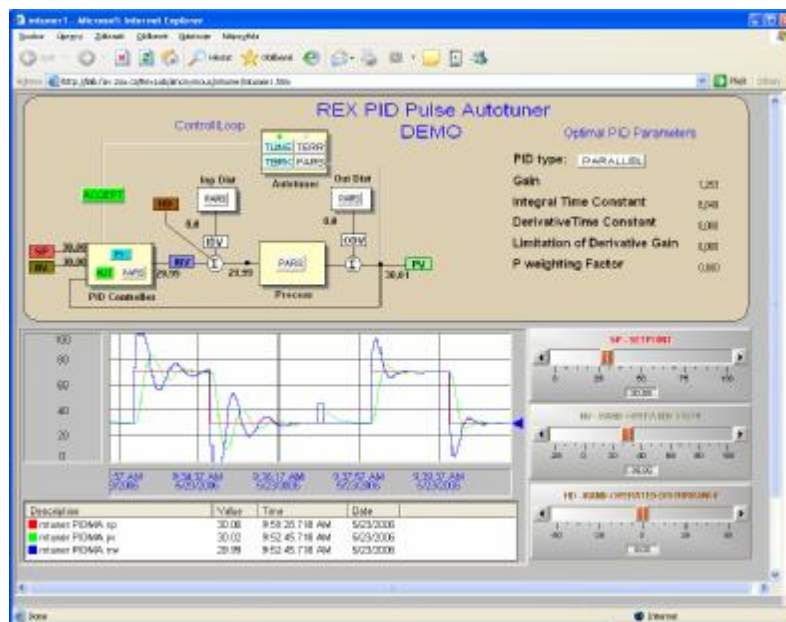

SCHLEGEL, M.; MERTL, J.; ČECH, M. Generalized robustness regions for PID controllers. In Process Control '03. Bratislava : Slovaca University of Technology, 2003. s. 108-114. ISBN 80-227-1902-1.
VEČEREK, O.; SCHLEGEL, M. Design of H-infinity PI controllers by robustness regions method. In Process control 2004. Pardubice : University of Pardubice , 2004. s. 1-9. ISBN 80-7194-662-1.

Mechatronická laboratoř

Vzdálená a virtuální laboratoř AŘ

Rotační inverzní kyvadlo

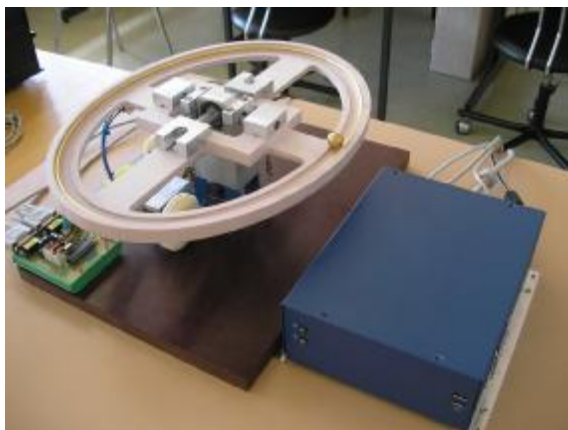

Míč na rotujících discích

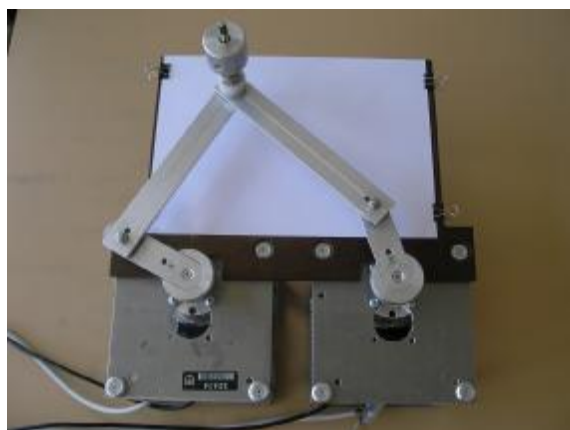

Kulička na elipse

Planární robot

Aktivní tlumení vibrací

Dvoukolové vozítko

Laboratorní model procesu s topením a chlazením

